

Druhé kolo celoplošného testovania

[05.11.2020; Rádio Slovensko; K veci; 18:18; R / Lucia Nagyová]

Lucia Nagyová, moderátorka: „Už tento víkend čaká samosprávy znova zaťažkávajúca skúška, a síce druhé kolo celoplošného testovania. Ako hodnotia samosprávy spoluprácu miest a obcí pri prvom kole testovania? Je v súčasnosti štát príliš centralizovaný, a aký dôsledok to má na samosprávy? Viac si už povieme v dnešnej relácii K veci. Pri počúvaní vás víta Lucia Nagyová. Pri prvom kole národného testovania vznikli ťažkosti pri zabezpečení zdravotníkov. Minister obrany Jaroslav Nad' povedal, že pred druhým kolom majú zabezpečených osemdesiat percent zdravotníkov. Vo väčšine odborných miest budú nasadení tí zdravotníci a administratívni pracovníci z prvého testovania, keďže sa už zoznámili s tamojšími podmienkami. Niektoré samosprávy však po prvom kole testovania, napríklad Gelnica či Myjava, tvrdili, že výsledky z prvého kola celoslovenského testovania nesedeli. Môže za to vraj aj počet takzvaných cezpoľných ľudí, ktorí im zvýšili počet pozitívne testovaných. Minister v reakcii uviedol, že je prekvapený, a podľa jeho slov eviduje záujem predstaviteľov aj tých samospráv, kde víkendové testovanie nebude. Prezident Únie miest Slovenska Richard Rybníček neočakáva ďalšie problémy, ktoré by mohli narušiť priebeh testovania.“

Richard Rybníček, prezident Únie miest Slovenska: „Všetko je vykomunikované, zdravotnícky personál je zazmluvňovaný armádou a ružomerskou nemocnicou, s dobrovoľníkmi ani s administrátormi nie je problém. Myslím si, že už sa vyriešili aj dodávky stravy, aj ochranných prostriedkov. Armáda komunikuje so samosprávami, aby v prípade, že by ochranných prostriedkov nebolo dostatočne veľa, tak samospráva pomôže a vypomôže.“

Lucia Nagyová: „Presunieme sa aj k ekonomickej téme a samosprávam. Mestá a obce hlásili už počas prvej vlny výpadok na podielových daniach. Pre mestá by zrejme vznikol väčší problém v prípade, ak by naraz zostalo mnoho ľudí bez práce. ZMOS navyše aj žiada vládu, aby do konca roka uhradila náklady za plošné testovanie. Ako zvládnu mestá mať vyrovnaný rozpočet v prípade, keď budete musieť škrtať?“

Richard Rybníček: „No, mestá musia mať vyrovnaný rozpočet zo zákona, to je podmienka. Určite preplatenie nákladov za prvé aj druhé kolo testovania, veríme, že bude do decembra zaplatené. A ja verím, že do konca roka bude samosprávam preplatená aj prvá vlna, to znamená náklady, ktoré sme mali ešte v prvej vlne na jar, tak verím, že štát k tomu pristúpi, pretože, bohužiaľ, doteraz samosprávy ešte ani toto nedostali preplatené.“

Lucia Nagyová: „Teraz si pomôžem jednou citáciou, ktorú ste spomínali v rozhovore spred dvoch týždňov. Krajiny, ktoré majú decentralizované usporiadanie spoločnosti, teda majú silnejšie mestá a regióny z hľadiska rozhodovania, majú aj HDP vyššie. Ukazuje sa podľa vás, že tie rozhodnutia, ktoré prijíma vláda, by dokázali samosprávy lepšie rozdeliť aj v súčasnej situácii?“

Richard Rybníček: „To dokonca konštatovala OECD, ktorá povedala, že keby Slovensko bolo oveľa viac decentralizované, tak by HDP stúplo o desať percent, najviac zo všetkých štátov Európskej únie. čiže to je veľmi vážna analýza, ktorú treba brať naozaj vážne, a verím, že minister financií aj predseda vlády by sa ňou mal zaoberať. Tu sa ukázalo, práve v tomto celoplošnom testovaní, že ako dôležitá je samospráva, ako bez nej by štát nedokázal fungovať, ale napriek tomu treba konštatovať, že celoplošné testovanie ukázalo, že štát je ešte príliš centralizovaný. Domnievam sa, že má ešte príliš veľa moci a rozhoduje o množstve vecí, ktoré majú dopad na územia. A som presvedčený o tom, že keby tie, o tých mnohých veciach, ako je napríklad školstvo, kultúra, ale aj sociálna politika, rozhodovali regióny, respektíve mestá a obce, buď v municipalitách, alebo v silných regiónoch, tak si myslím, že by to fungovalo oveľa efektívnejšie, ako je to teraz. Podľa môjho názoru decentralizácia by mala pokračovať a malo by to byť súčasťou stratégie tejto vlády, aby aj ekonomika, aj táto krajina fungovala oveľa lepšie, ako funguje teraz.“

Lucia Nagyová: „Naznačili ste tam aj to rozdelenie určitých vecí, ktoré by možno dokázala lepšie spraviť samospráva. S ohľadom napríklad na zrovna toto testovanie, ktoré činnosti alebo úlohy by ste vedeli promptnejšie spraviť?“

Richard Rybníček: „Celá táto akcia mala byť od začiatku konzultovaná, riadená a pripravovaná či s Úniou miest Slovenska, alebo so Združením miest a obcí Slovenska, to znamená s týmito dvomi stavovskými organizáciami. A keby to od začiatku bolo robené spoločne, tak som presvedčený o tom, že predídeme množstvu rôznych nedorozumení a otázok a chaosu, ktorý, ktorý nastal. Som presvedčený o tom, že ak by existovali povedzme silné regionálne vlády so silnými, územnou municipalitou a rozhodovacími právomocami, tak si proste myslím, že by jednotlivé regióny si dokázali takéto celoplošné testovanie zvládnuť sami. Možno to mohlo byť postupne, ale možnože aj naraz, ale pod gesciou nie armády, ale pod gesciou regionálnych vlád, alebo, alebo územnej samosprávy. A myslím si, že by to fungovalo oveľa lepšie, ako keď je to riadené z centra, z jedného mesta a musíme na to nasadzovať armádu, pretože štát cez svoju miestnu štátnu správu a svoje, svoju civilnú ochranu to ani bez armády nedokázal, a to je teda smutná vizička fungovania štátnej správy.“

Lucia Nagyová: „Premiér Igor Matovič včera povedal, že zima bude tuhá a máme pred sebou ťažký polrok. Keď raz pomíne vlna pandémie, dočkáme sa, pán Rybníček, ešte v tomto volebnom období istého prerodu samospráv po týchto skúsenostiach?“

Richard Rybníček: „Toto naozaj v tejto chvíli záleží na, na vláde Slovenskej republiky, ako naplní svoj sľub o reforme verejnej správy, čiže, pozor, nielen samosprávy, ale aj štátnej správy. A ja som presvedčený o tom, že táto vládna koalícia by sa mala vo veľmi krátkej dobe dohodnúť, akú vlastne krajinu chce mať, či chce mať krajinu, ktorá má mať silné, prirodzené regionálne vlády a silnú územnú samosprávu a vládu, ktorá sa bude zaoberať naozaj kľúčovými vecami, ako je zahraničná politika, obrana, časť financovanie, hospodárska politika sčasti, justícia, bezpečnosť, alebo chce mať silnú vládu, takú, aká je teraz, ale potom si myslím, že súčasné vyššie územné celky so súčasnými kompetenciami a súčasným financovaním sú slabé a zbytočné. A potom treba si povedať, že OK, budeme mať silný štát a silnú územnú samosprávu, alebo to nechajú tak, ako to je teraz, ale potom posilnia vyššie územné celky a dajú im viacej kompetencií a viacej peňazí a presunú viacej moci do územia, ale o tomto musí

rozhodnúť vláda. A keď sa rozhodnú, akú tú krajinu chcú mať, tak potom môže prísť diskusia s nami ostatnými, aby sme rozkomunikovali tú víziu a previedli ju do praxe.“

Lucia Nagyová: „Súčinnosť samospráv pri zabezpečení logistiky zohrala kľúčovú úlohu. Mala by vláda prenechať viac kompetencií samosprávam po týchto skúsenostiach? Pýtali sme sa ministra obrany Jaroslava Naďa.“

Jaroslav Naď, minister obrany SR (OLaNO): „My, samozrejme, uznávame veľmi dôležitú úlohu, ktorú samosprávu mali pri pretestovaní, aj v tom pilotnom pretestovaní, aj v celoplošnom, a budú mať aj tento víkend. Zároveň ale mi príde ako nefér tvrdiť, že vláda všetko nechala na samosprávy. Stačí si pozrieť len tie, to množstvo fotiek a videí, ktoré sú z logistiky celej tej operácie, na päťtisíc odberných miest rozviezť materiál a tak ďalej. Zároveň decentralizácia vo všeobecnosti je, samozrejme, legitímna téma, o ktorej sa treba rozprávať, ale nemôžeme robiť rozhodnutia o decentralizácii na základe skúseností z pretestovania, ktoré je unikátnou operáciou, ktorá doteraz sa nikdy nerealizovala. Ja si myslím, že debatovať o decentralizácii je, je veľmi správne. Niektoré úlohy treba ponechať samosprávam, ale sú oblasti, a napríklad aj zdravie obyvateľstva medzi ne definitívne patrí, kde jednoducho je mimoriadne dôležité, aby štát riadil akúkoľvek činnosť, ktorá má dopad na povedzme zdravotný stav obyvateľstva ako takého.“

Lucia Nagyová: „Ukázalo sa, že aj počas regionálneho testovania si obce a mestá navzájom vypomáhali. Ako hodnotí medziobecnú spoluprácu po prvej vlne Združenie miest a obcí Slovenska, sme sa pýtali Michala Kaliňáka.“

Michal Kaliňák, Združenie miest a obcí Slovenska: „Dnešný stav medziobecnej spolupráce nie je vyhovujúci, a to práve preto, lebo bol výsledkom spackanej reformy verejnej správy z roku 2000., a z tohto pohľadu ale musíme konštatovať, že mestá a obce boli mimoriadne súčinné aj samy medzi sebou. Mali sme starostov a primátorov, ale aj zástupcov samospráv, ktorí boli počas testovacieho víkendu aj vodiči, boli zároveň distribučné sklady, boli logisti, vymieňali si nie iba informácie, ale pomáhali si aj z hľadiska techniky, ktorá im chýbala, prípadne ochranných pomôcok. A tu sa ukázala tá obrovská miera medziobecnej spolupráce, pretože komunity v mestách a obciach majú k sebe najbližšie historicky.“

Lucia Nagyová: „Nadviažem aj na to, čo ste hovorili, pán Kaliňák. Vzhľadom na tú enormnú záťaž, ktorú museli samosprávy zniesť pri prvom kole testovania, nie je aj toto jeden z dôvodov urýchlenia decentralizácie krajiny, tak, ako to vláda oficiálne podporuje aj v programovom vyhlásení?“

Michal Kaliňák: „Slovensko má skúsenosti z roku 2000 s decentralizáciou a s odstupom dvadsiatich rokov musíme konštatovať, že práve v mnohých častiach spackaná reforma verejnej správy nebola o decentralizácii, ale bola o privatizácii verejných služieb. Musíme si uvedomiť, že pred dvadsiatimi rokmi mestá dostali na svoje plecia zadlžené nemocnice, ktoré boli nútené buď privatizovať, alebo si zobrať pôžičku preto, aby zaplatili dlh za štát. Mestá a obce pred dvadsiatimi rokmi boli nútené ísť do privatizácie verejných služieb, ako sú napríklad komunálne odpady, museli ísť do privatizácie v ďalších mnohých oblastiach. A tu sa ukazuje, že Slovensko dnes nepotrebuje reformy, pri ktorých by sme sa mali opäť dožadovať zmien, ktoré budú v mene decentralizácie, ale na konci dňa mestám a obciam uľahčia. Nemôžeme si dnes dovoliť zopakovať chyby z roku 2000 z reformy verejnej správy. To, čo reálne potrebujeme, je systematická podpora medziobecnej spolupráce, odstupňovanie kompetencií podľa viacerých kritérií, ako je ekologická sila obce, ale aj veľkosť samosprávy, zároveň potrebujeme jasne povedať, že súčasťou modernizácie samosprávy musí byť výrazná reforma štátnej správy. Ak tieto aspekty nebudú zvládnuté, potom zopakujeme chyby, ktoré sme zažili pred dvadsiatimi rokmi.“